

ତୃତୀୟ ପାଠ

ରାଷ୍ଟ୍ରନୀତି ନିୟାମକ ନିର୍ଦ୍ଦେଶାବଳୀ (Directive Principles of State Policy)

ଭାରତର ସମ୍ବିଧାନର ପ୍ରଣେତାମାନେ ଉପଲକ୍ଷ କରିଥିଲେ ଯେ, ନାଗରିକମାନଙ୍କ ପାଇଁ ରାଜନୈତିକ ସ୍ୱାଧୀନତା ଯେତିକି ଆବଶ୍ୟକ, ଅର୍ଥନୈତିକ ଓ ସାମାଜିକ ସ୍ୱାଧୀନତା ମଧ୍ୟ ସେହି ପରିମାଣର ଦରକାର । ଦେଶର ଗରିବ, ପଛୁଆବର୍ଗ, ଶିଶୁ ଓ ମହିଳା ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅବହେଳିତ ଲୋକମାନଙ୍କର ବିକାଶ ପାଇଁ ପ୍ରଚେଷ୍ଟା ହେବା ନିତାନ୍ତ ଜରୁରି; ତାହା ହୋଇ ପାରିଲେ ଦେଶର ପ୍ରଗତି ଘଟିବ । ସେଥିପାଇଁ ଭାରତର ସମ୍ବିଧାନର ଚତୁର୍ଥ ଭାଗରେ ଧାରା ୩୬ରୁ ଧାରା ୫୧ ମଧ୍ୟରେ ରାଷ୍ଟ୍ରନୀତି ନିୟାମକ ନିର୍ଦ୍ଦେଶାବଳୀ ବିଷୟରେ ଉଲ୍ଲେଖ କରାଯାଇଛି । କେନ୍ଦ୍ର ଓ ରାଜ୍ୟଗୁଡ଼ିକରେ ଥିବା ସରକାରମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଏଥିରେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ନିର୍ଦ୍ଦେଶାବଳୀ ଦିଆଯାଇଛି । ଏଗୁଡ଼ିକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବା କେନ୍ଦ୍ର ଓ ରାଜ୍ୟ ସରକାରଙ୍କର ମୌଳିକ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ।

ମୁଖ୍ୟ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ :

- (କ) ଉଭୟ ରାଷ୍ଟ୍ରନୀତି ନିୟାମକ ନିର୍ଦ୍ଦେଶାବଳୀ ଓ ମୌଳିକ ଅଧିକାର ହେଉଛି ସମ୍ବିଧାନର ‘ମୁଖବନ୍ଧ’ ବା ପ୍ରସ୍ତାବନା ବା ‘ପ୍ରାକ୍‌କଥନ’ (Preamble) ରେ ରହିଥିବା ଲକ୍ଷ୍ୟ ପୂରଣର ଏକ ଉତ୍ତମ ମାଧ୍ୟମ । ମୌଳିକ ଅଧିକାର ମୁଖ୍ୟତଃ ରାଜନୈତିକ ଗଣତନ୍ତ୍ର ପାଇଁ ମୂଳଦୁଆ ତିଆରି କରିଥିବା ବେଳେ ରାଷ୍ଟ୍ରନୀତି ନିୟାମକ ନିର୍ଦ୍ଦେଶାବଳୀ ସାମାଜିକ ଓ ଅର୍ଥନୈତିକ ଗଣତନ୍ତ୍ରର ମୂଳଦୁଆ ପକାଇଥାଏ ।
- (ଖ) ଭାରତକୁ ଏକ ସମାଜବାଦୀ ଜନମଙ୍ଗଳକାରକ ରାଷ୍ଟ୍ର ରୂପେ ଗଠନ କରିବାର ଲକ୍ଷ୍ୟ ରଖି ଏହି ନିର୍ଦ୍ଦେଶାବଳୀ ପ୍ରଣୟନ କରାଯାଇଛି ।
- (ଗ) ରାଷ୍ଟ୍ରନୀତି ନିୟାମକ ନିର୍ଦ୍ଦେଶାବଳୀ ପାଳନ କରିବା

ପାଇଁ ରାଷ୍ଟ୍ର ବାଧ୍ୟ ନୁହେଁ । ଏ ଗୁଡ଼ିକର ପାଳନପାଇଁ ନ୍ୟାୟାଳୟର ସାହାଯ୍ୟ ନିଆଯାଇ ପାରେନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଜନମତକୁ ସମ୍ମାନ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରି ପ୍ରତ୍ୟେକ ସରକାର ଏହି ନିର୍ଦ୍ଦେଶାବଳୀ ପାଳନ କରିବାକୁ ଉଦ୍ୟମ କରିଥାଆନ୍ତି ।

ରାଷ୍ଟ୍ରନୀତି ନିୟାମକ ନିର୍ଦ୍ଦେଶାବଳୀ ଓ ମୌଳିକ ଅଧିକାର ମଧ୍ୟରେ ପାର୍ଥକ୍ୟ :

୧. ମୌଳିକ ଅଧିକାରଗୁଡ଼ିକ ନାସ୍ତିବାଚକ । କିନ୍ତୁ ରାଷ୍ଟ୍ରନୀତି ନିୟାମକ ନିର୍ଦ୍ଦେଶାବଳୀ ଅସ୍ତିବାଚକ । ଅର୍ଥାତ୍ ନାଗରିକର ମୌଳିକ ଅଧିକାରଗୁଡ଼ିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ କୌଣସି ପ୍ରକାର ହସ୍ତକ୍ଷେପ କରିବା ପାଇଁ ସରକାରଙ୍କୁ ସମ୍ବିଧାନ ବାରଣ କରିଛି । ମାତ୍ର ରାଷ୍ଟ୍ରନୀତି ନିୟାମକ ନିର୍ଦ୍ଦେଶାବଳୀ ମାଧ୍ୟମରେ ସମାଜର କଲ୍ୟାଣ ଲାଗି କେତେକ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ରାଷ୍ଟ୍ର ପାଇଁ ସମ୍ବିଧାନରେ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ରହିଛି ।
୨. ମୌଳିକ ଅଧିକାର ଯୋଗୁଁ ନାଗରିକମାନଙ୍କର ରାଜନୈତିକ ଭିତ୍ତିଭୂମି ସୁଦୃଢ଼ ହୋଇଥାଏ । କିନ୍ତୁ ରାଷ୍ଟ୍ରନୀତି ନିୟାମକ ନିର୍ଦ୍ଦେଶାବଳୀ ଦ୍ୱାରା ଅର୍ଥନୈତିକ ଓ ସାମାଜିକ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ମୂଳଦୁଆ ମଜବୁତ ହୁଏ ।
୩. ମୌଳିକ ଅଧିକାରଗୁଡ଼ିକୁ ସମ୍ମାନ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିବାକୁ ସରକାର ବାଧ୍ୟ, ନଚେତ୍ ନାଗରିକମାନେ ଏହାର ସୁରକ୍ଷା ପାଇଁ ଆଇନ ଅଦାଲତର ଆଶ୍ରୟ ନେଇପାରିବେ । କିନ୍ତୁ ରାଷ୍ଟ୍ରନୀତି ନିୟାମକ ନିର୍ଦ୍ଦେଶାବଳୀ ସରକାର ପାଳନ କରିବାକୁ ଆଇନତଃ ବାଧ୍ୟ ନୁହନ୍ତି । ଏହାର ପାଳନ ପାଇଁ ନାଗରିକ ଆଇନ ଅଦାଲତର ଆଶ୍ରୟ ନେଇ

ପାରିବେ ନାହିଁ । ଅବଶ୍ୟ ଏହି ନିର୍ଦ୍ଦେଶାବଳୀ ପଛରେ ଜନମତର ସମର୍ଥନ ରହିଥାଏ । ତେଣୁ ସରକାର ଏହାକୁ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଅନ୍ତି ଓ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାନ୍ତି ।

୪. ଦେଶ ଯେପରି ‘ପୋଲିସ ରାଷ୍ଟ୍ର’ରେ ପରିଣତ ନ ହେବ, ସେଥିଲାଗି ମୌଳିକ ଅଧିକାର ବ୍ୟକ୍ତିର ସୁରକ୍ଷାର ଏକ ପ୍ରାଚୀର ତୁଲ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟକରେ । ରାଷ୍ଟ୍ରନୀତି ନିୟାମକ ନିର୍ଦ୍ଦେଶାବଳୀ ଭାରତରେ ‘ଜନମଙ୍ଗଳ ରାଷ୍ଟ୍ର’ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରେ ।

୫. ମୌଳିକ ଅଧିକାରଗୁଡ଼ିକ କେବଳ ବ୍ୟକ୍ତିର ଅଧିକାର ମଧ୍ୟରେ ସୀମିତ । ମାତ୍ର ରାଷ୍ଟ୍ରନୀତି ନିୟାମକ ନିର୍ଦ୍ଦେଶାବଳୀର ସୀମା ବ୍ୟାପକ । ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ଶାନ୍ତି ଓ ନିରାପତ୍ତା ରକ୍ଷା ଏବଂ ରାଷ୍ଟ୍ରମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସୁସମ୍ପର୍କ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରଚଳିତ ନିର୍ଦ୍ଦେଶାବଳୀକୁ ରାଷ୍ଟ୍ର କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିଥାଏ ।

ରାଷ୍ଟ୍ରନୀତି ନିୟାମକ ନିର୍ଦ୍ଦେଶାବଳୀର ଶ୍ରେଣୀ ବିଭାଗ :

ଏହି ନିର୍ଦ୍ଦେଶାବଳୀକୁ ମୁଖ୍ୟତଃ ତିନି ଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ କରାଯାଇପାରେ, ଯଥା :— (କ) ସମାଜବାଦୀ, (ଖ) ଗାନ୍ଧିବାଦୀ (ଗ) ଉଦାରବାଦୀ ।

(କ) ସମାଜବାଦୀ ନିର୍ଦ୍ଦେଶାବଳୀ :

ଭାରତର ସମ୍ବିଧାନ ପ୍ରଣୀତ ହେଉଥିବାବେଳେ ଅନେକ ତତ୍କାଳୀନ ଜନନେତା ସମାଜବାଦରେ ବିଶ୍ୱାସ କରୁଥିଲେ । ତେଣୁ ଆମ ସମ୍ବିଧାନ ସମାଜବାଦୀ ଚିନ୍ତାଧାରା ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଭାବିତ ହୋଇଛି । କେତେକ ରାଷ୍ଟ୍ରନୀତି ନିୟାମକ ନିର୍ଦ୍ଦେଶାବଳୀରେ ଏହି ଚିନ୍ତାଧାରା ପ୍ରତିଫଳିତ ହୋଇଅଛି । ନିମ୍ନରେ ତାହାର କିଛି ଉଦାହରଣ ଦିଆଗଲା ।

ସମ୍ବିଧାନର ଧାରା ୩୮ରେ କୁହାଯାଇଛି ଯେ, ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ହିତ ପାଇଁ ରାଷ୍ଟ୍ର ଏପରି ଏକ ସାମାଜିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସୃଷ୍ଟି କରିବ, ଯେଉଁଠି ଜାତୀୟ ଜୀବନର ପ୍ରତ୍ୟେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସାମାଜିକ, ଅର୍ଥନୈତିକ ଓ ରାଜନୈତିକ ନ୍ୟାୟ ପ୍ରତିଫଳିତ ହେବ । ଏହି ମହତ୍ତ୍ୱ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ପୂରଣ କରିବା ପାଇଁ **ସମ୍ବିଧାନର ଧାରା ୩୯**ରେ କୁହାଯାଇଛି ଯେ ;

୧. ସମସ୍ତ ନାରୀ ଓ ପୁରୁଷ ନାଗରିକମାନଙ୍କୁ ସମାନଭାବରେ ଜୀବିକା ଅର୍ଜନ ପାଇଁ ଉପଯୁକ୍ତ ପଦ୍ଧତି ଯୋଗାଇ ଦିଆଯିବ ।

୨. ଜାତୀୟ ସମ୍ପତ୍ତିକୁ ନ୍ୟାୟୋଚିତ ଭାବେ ବଣ୍ଟନ କରାଯିବ ।

୩. ଦେଶର ସମସ୍ତ ଯେପରି ଅସ୍ଥ କେତେକ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ହାତରେ କେନ୍ଦ୍ରୀଭୂତ ହୋଇ ନ ରହେ, ସେଥିପାଇଁ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯିବ ।

୪ ନାରୀ ଓ ପୁରୁଷ ସମାନ ପ୍ରକାରର କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ପାଇଁ ସମାନ ପାରିଶ୍ରମିକ ବା ମଜୁରି ପାଇବେ ।

୫. ଶ୍ରମିକ ଶ୍ରେଣୀର ସ୍ୱାର୍ଥରକ୍ଷା କରାଯିବ ।

୬. ଶିଶୁ ଓ ଯୁବକ ଏବଂ ଯୁବତୀମାନଙ୍କୁ ଶୋଷଣମୁକ୍ତ କରାଯିବ ।

୭. ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଦୁରନ୍ତ ତଥା ସମାନ ନ୍ୟାୟ ପ୍ରଦାନ କରାଯିବ। ସହିତ ଦରିଦ୍ର ଶ୍ରେଣୀର ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ‘ମାଗଣା ଆଇନ ସହାୟତା’ (Free Legal Aid) ଯୋଗାଇ ଦିଆଯିବ ।

ସମ୍ବିଧାନର ଧାରା ୪୧ରୁ ଧାରା ୪୩ ମଧ୍ୟରେ ନାଗରିକମାନଙ୍କୁ ନିମ୍ନଲିଖିତ ସାମାଜିକ ନିରାପତ୍ତା ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଛି । ଯଥା :

- ବେକାର, ବୃଦ୍ଧ, ଅକର୍ମଣ୍ୟ ଓ ରୁଗ୍ଧ ଲୋକମାନଙ୍କ ପାଇଁ ରାଷ୍ଟ୍ର ସମସ୍ତ ସହାୟତା ଓ ସାହାଯ୍ୟ ପ୍ରଦାନ କରିବ ।

- କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷେତ୍ରରେ ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କର ଅବସର ବିନୋଦନ ପାଇଁ ସମସ୍ତ ଅନୁକୂଳ ବ୍ୟବସ୍ଥା ରାଷ୍ଟ୍ର ପ୍ରଦାନ କରିବ ।

- ଶିକ୍ଷାନୁଷ୍ଠାନ ପରିଚାଳନାରେ ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କୁ ଅଂଶଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ସୁଯୋଗ ଦିଆଯିବ ।

(ଖ) ଗାନ୍ଧିବାଦୀ ନିର୍ଦ୍ଦେଶାବଳୀ :

ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ଆଦର୍ଶଗୁଡ଼ିକ ରାଷ୍ଟ୍ରନୀତି ନିୟାମକ ନିର୍ଦ୍ଦେଶାବଳୀରେ ପ୍ରତିଫଳିତ ହୋଇଛି । **ସମ୍ବିଧାନର ଧାରା ୪୦, ୪୫, ୪୬, ୪୭ ଓ ୪୮**ରେ ନିମ୍ନୋକ୍ତ ପ୍ରକାରେ ଏହା କୁହାଯାଇଛି; ଯଥା :—

ରାଜନୀତି ବିଜ୍ଞାନ

- ସ୍ୱାୟତ୍ତ ଶାସନ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ପାଇଁ ଦେଶର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅଞ୍ଚଳରେ ଗ୍ରାମପଞ୍ଚାୟତ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରାଯିବ ।
- କୁଟୀରଶିକ୍ଷର ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଓ ପ୍ରସାର କରାଯିବ ।
- ଅନୁନ୍ନତ ବର୍ଗର ଲୋକମାନଙ୍କର ଶିକ୍ଷା ଓ ଆର୍ଥିକ ଅବସ୍ଥାରେ ଉନ୍ନତି ଅଣାଯିବ ।
- ଔଷଧ ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟକ୍ଷେତ୍ରରେ ନିଶା ଓ ମାଦକ ଦ୍ରବ୍ୟର ବ୍ୟବହାର ନିଷିଦ୍ଧ କରାଯିବ ।
- ରାଷ୍ଟ୍ର ଗୋ-ହତ୍ୟା ନିବାରଣ କରିବ ।
- ଛଅ ବର୍ଷରୁ ଚଉଦ ବର୍ଷ ବୟସ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ପ୍ରତ୍ୟେକ ବାଳକ ଓ ବାଳିକାଙ୍କୁ ମାଗଣା ଓ ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ ଶିକ୍ଷା ପ୍ରଦାନ କରାଯିବ ।

(ଗ) ଉଦାରବାଦୀ ନିର୍ଦ୍ଦେଶାବଳୀ :

ସନ୍ଦିଧାନର ଧାରା ୪୪, ୪୯, ୫୦ ଓ ୫୧ରେ ପ୍ରଦତ୍ତ କେତୋଟି ଉଦାରବାଦୀ ନିର୍ଦ୍ଦେଶାବଳୀର ଉଦାହରଣ ନିମ୍ନରେ ଦିଆଗଲା ।

- ରାଷ୍ଟ୍ର ନ୍ୟାୟପାଳିକା ବିଭାଗକୁ କାର୍ଯ୍ୟପାଳିକା ବିଭାଗ ଠାରୁ ପୃଥକ ରଖିବ ।
- ଭାରତରେ ସର୍ବତ୍ର ସମାନ ପ୍ରକାରର ଦେଢ଼ାନ୍ତୀ ଆଇନ ପ୍ରଚଳିତ ହେବ ।
- ଦେଶର କଳା, ସ୍ଥାପତ୍ୟ ଓ ଐତିହାସିକ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ସ୍ଥାନଗୁଡ଼ିକର ସଂରକ୍ଷଣ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯିବ ।
- ଆଧୁନିକ ବୈଜ୍ଞାନିକ ପ୍ରଣାଳୀରେ କୃଷି ଓ ପଶୁପାଳନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଉନ୍ନତି କରାଯିବ ।
- ଜଙ୍ଗଲ, ବଣ୍ୟଜନ୍ତୁ ଓ ପରିବେଶର ସୁରକ୍ଷା ଓ ସଂରକ୍ଷଣର ଉପଯୁକ୍ତ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯିବ ।
- ଦେଶ ଦେଶ ମଧ୍ୟରେ ନ୍ୟାୟୋଚିତ ଓ ସମ୍ମାନଜନକ ସମ୍ପର୍କ ସ୍ଥାପନ କରାଯିବ ।

- ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ଆଇନ, ସମ୍ପାଦିତ ରୁଦ୍ଧି ଓ ସନ୍ଧି ପତ୍ରକୁ ରାଷ୍ଟ୍ର ସମ୍ମାନ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିବ ।
- ରାଷ୍ଟ୍ର ମଧ୍ୟସ୍ଥତା ମାଧ୍ୟମରେ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ବିବାଦଗୁଡ଼ିକର ସମାଧାନ କରିବ ।
- ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଶାନ୍ତି ଓ ନିରାପତ୍ତା ପ୍ରତିଷ୍ଠା ନିମନ୍ତେ ରାଷ୍ଟ୍ର ଉଚିତ ପଦକ୍ଷେପ ଗ୍ରହଣ କରିବ ।

ତୁମେ ଜାଣିଛ କି ?

ସନ୍ଦିଧାନ ପ୍ରଣୟନ ସଭାରେ ଜଣେ ସଦସ୍ୟ ଏହି ନିର୍ଦ୍ଦେଶାବଳୀକୁ ‘ନବ ବର୍ଷର ପ୍ରତିଜ୍ଞା’ (A Set of New Year’s Resolution) ରୂପେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଥିଲେ । ଆଇଭର ଜେନିଙ୍ଗ୍ସ ଏହାକୁ ‘ମହନୀୟ ଆକାଂକ୍ଷା’ (Pious Aspirations) ବୋଲି ଅଭିହିତ କରିଥିଲେ ।

ରାଷ୍ଟ୍ରନୀତି ନିୟାମକ ନିର୍ଦ୍ଦେଶାବଳୀର ଗୁରୁତ୍ୱ :

- କେତେକ ସମାଲୋଚକଙ୍କ ମତରେ ଅଧିକାଂଶ ନିର୍ଦ୍ଦେଶାବଳୀ ଅବାସ୍ତବ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ରାଷ୍ଟ୍ରନୀତି ନିୟାମକ ନିର୍ଦ୍ଦେଶାବଳୀର ଯେଉଁ ବିଶେଷ ଗୁରୁତ୍ୱ ରହିଛି ତାହା ନିମ୍ନରେ ଆଲୋଚିତ ହୋଇଅଛି ।
- ଡକ୍ଟର ଆମ୍ବେଦକରଙ୍କ ମତରେ ଏହି ନିର୍ଦ୍ଦେଶାବଳୀର ମୂଲ୍ୟବୋଧ ଅଧିକ । ଅର୍ଥନୈତିକ ଗଣତନ୍ତ୍ର ପ୍ରତିଷ୍ଠାରେ ଏହା ସହାୟକ ହୋଇଥାଏ ।
- ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ସମାଜବାଦ ମାଧ୍ୟମରେ ଏକ ସୁଦୃଢ଼ ସମାଜ ଗଠନ କରିବା ପାଇଁ ଏହି ନିର୍ଦ୍ଦେଶାବଳୀ ସହାୟକ ହୋଇଥାଏ ।
- ରାଷ୍ଟ୍ରରେ ସୁଶାସନ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଲାଗି ଏହି ନିର୍ଦ୍ଦେଶାବଳୀର ବିଶେଷ ମହତ୍ତ୍ୱ ଓ ଗୁରୁତ୍ୱ ରହିଛି । ଏହି ନିର୍ଦ୍ଦେଶାବଳୀ ସୁଶାସନର ସାମର୍ଥ୍ୟ ମାପିବା ପାଇଁ ଏକ ନିର୍ଭରଯୋଗ୍ୟ ମାପକାଠି । ଯେଉଁ

ସରକାର ଏହି ନିର୍ଦ୍ଦେଶାବଳୀ ପାଳନ କରିବାରେ ଆନ୍ତରିକତା ଦେଖାନ୍ତି ନାହିଁ, ସେମାନେ ଲୋକପ୍ରିୟତା ହରାଇ ବସନ୍ତି ।

- ବିଭିନ୍ନ ସମୟରେ ଉଲ୍ଲିଖିତ ନିର୍ଦ୍ଦେଶାବଳୀ ମଧ୍ୟରୁ ଅଧିକାଂଶ ଆମ ଦେଶରେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଯାଇଛି । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ, ଜମିଦାରୀ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଉଚ୍ଛେଦ କରାଯିବା ସହିତ ଭୂ-ସଂସ୍କାର ମାଧ୍ୟମରେ ଲୋକମାନଙ୍କର ମଙ୍ଗଳପାଇଁ ଆବଶ୍ୟକ ପଦକ୍ଷେପ ନିଆଯାଇଛି । ସେହିପରି ଦେଶରେ ପଞ୍ଚାୟତିରାଜ ବ୍ୟବସ୍ଥା ପ୍ରଚଳନ ହେବା ସହିତ ଏହାର ଦୃଢ଼ୀକରଣ କରାଯାଇଛି । ୭୩ତମ ସମ୍ବିଧାନ ସଂଶୋଧନ ଆଇନ ବଳରେ ପଞ୍ଚାୟତଗୁଡ଼ିକୁ ଅଧିକ କ୍ଷମତା ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଛି ଓ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଲୋକାଭିମୁଖୀ କରାଯାଇଛି । ୭୪ତମ ସମ୍ବିଧାନ ସଂଶୋଧନ ଆଇନ ବଳରେ ପୌରପାଳିକାଗୁଡ଼ିକୁ ମଧ୍ୟ ଅଧିକ କ୍ଷମତା ଦିଆଯାଇଛି । ସମାଜର ଦୁର୍ବଳଶ୍ରେଣୀଗୁଡ଼ିକୁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର

ସୁରକ୍ଷା ଯୋଗାଇ ଦିଆଯାଇଛି । ଏହି ଶ୍ରେଣୀ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ଅନୁସୂଚିତ ଜାତି, ଜନଜାତି, ପଛଆବର୍ଗଙ୍କ ପାଇଁ ଶିକ୍ଷାନୁଷ୍ଠାନଗୁଡ଼ିକରେ ଓ ନିଯୁକ୍ତି କ୍ଷେତ୍ରରେ ସ୍ଥାନ ସଂରକ୍ଷଣ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯାଇଛି । ବ୍ୟାଙ୍କ ଜାତୀୟକରଣ ମାଧ୍ୟମରେ ଗରିବ ଶ୍ରେଣୀର ଲୋକମାନଙ୍କ ଅର୍ଥନୈତିକ ବିକାଶ ପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟି ଦିଆଯାଇଛି । ପଞ୍ଚବାର୍ଷିକ ଯୋଜନା ମାଧ୍ୟମରେ ବିଭିନ୍ନ ବିକାଶମୂଳକ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ସରକାର କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରୁଛନ୍ତି ।

କ୍ରମେ କ୍ରମେ ରାଷ୍ଟ୍ରନୀତି ନିୟାମକ ନିର୍ଦ୍ଦେଶାବଳୀର ଗୁରୁତ୍ୱ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଛି । ସରକାର ସମ୍ବିଧାନରେ ୨୫ତମ ସଂଶୋଧନ ଆଣି ନିର୍ଦ୍ଦେଶାବଳୀର ଆବଶ୍ୟକତା ଦେଶ ଗଠନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅଧିକ ଥିବା ଦର୍ଶାଇଛନ୍ତି । ଏପରିକି କେଶବାନନ୍ଦ ଭାରତୀ ମାମଲାରେ ଭାରତର ଉଚ୍ଚତମ ନ୍ୟାୟାଳୟ ଦର୍ଶାଇଛନ୍ତି ଯେ ଶାସନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ରାଷ୍ଟ୍ରନୀତି ନିୟାମକ ନିର୍ଦ୍ଦେଶାବଳୀର ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଭୂମିକା ରହିଛି ।

ତୁମେ ଜାଣିଛ କି ?

ଭାରତର ସଂସଦ ଓ ଉଚ୍ଚତମ ନ୍ୟାୟାଳୟ କ୍ରମାଗତ ଭାବେ ରାଷ୍ଟ୍ରନୀତି ନିୟାମକ ନିର୍ଦ୍ଦେଶାବଳୀ ଅପରିହାର୍ଯ୍ୟ ବୋଲି ଦର୍ଶାଇଛନ୍ତି ।

ରାଜନୀତି ବିଜ୍ଞାନ

ପ୍ରଶ୍ନାବଳୀ

୧. ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ୬୦ ଗୋଟି ଶବ୍ଦରେ ଲେଖ ।

- (କ) ଭାରତର ସମ୍ବିଧାନରେ ପ୍ରଦତ୍ତ ରାଷ୍ଟ୍ରନୀତି ନିୟାମକ ନିର୍ଦ୍ଦେଶାବଳୀର ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ଆଲୋଚନା କର ।
- (ଖ) ରାଷ୍ଟ୍ରନୀତି ନିୟାମକ ନିର୍ଦ୍ଦେଶାବଳୀ ଓ ମୌଳିକ ଅଧିକାର ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ପାର୍ଥକ୍ୟ ଦର୍ଶାଅ ।

୨. ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ୨୦ ଗୋଟି ଶବ୍ଦରେ ଲେଖ ।

- (କ) ଆମ ସମ୍ବିଧାନର କେଉଁ ଭାଗ ଓ କେଉଁ ଧାରାଗୁଡ଼ିକରେ ରାଷ୍ଟ୍ରନୀତି ନିୟାମକ ନିର୍ଦ୍ଦେଶାବଳୀ ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯାଇଛି ?
- (ଖ) ଗାନ୍ଧିବାଦୀ ରାଷ୍ଟ୍ରନୀତି ନିୟାମକ ନିର୍ଦ୍ଦେଶାବଳୀ ସଂକ୍ଷେପରେ ଆଲୋଚନା କର ।
- (ଗ) ଉଦାହରଣ ସହିତ ଉଦାରବାଦୀ ରାଷ୍ଟ୍ରନୀତି ନିୟାମକ ନିର୍ଦ୍ଦେଶାବଳୀ ବର୍ଣ୍ଣନା କର ।
- (ଘ) ସମାଜବାଦୀ ରାଷ୍ଟ୍ରନୀତି ନିୟାମକ ନିର୍ଦ୍ଦେଶାବଳୀ ସଂକ୍ଷେପରେ ଲେଖ ।

୩. ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଗୋଟିଏ ବାକ୍ୟରେ ଲେଖ ।

- (କ) ରାଷ୍ଟ୍ରନୀତି ନିୟାମକ ନିର୍ଦ୍ଦେଶାବଳୀ କେଉଁ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଲକ୍ଷ୍ୟ ରଖି ପ୍ରଣୟନ କରାଯାଇଅଛି ?
- (ଖ) ଯଦି ଗୋଟିଏ ସରକାର ରାଷ୍ଟ୍ରନୀତି ନିୟାମକ ନିର୍ଦ୍ଦେଶାବଳୀ ପାଳନ କରିବାରେ ଆନ୍ତରିକତା ନ ଦେଖାନ୍ତି, ସେତେବେଳେ ପରିସ୍ଥିତି କ'ଣ ହୁଏ ?
- (ଗ) କେଉଁ ସମ୍ବିଧାନ ସଂଶୋଧନ ଆଇନ ବଳରେ ପଞ୍ଚାୟତମାନଙ୍କୁ ଅଧିକ କ୍ଷମତା ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଛି ?
- (ଘ) ଆମ ସମ୍ବିଧାନରେ ପ୍ରଦତ୍ତ ରାଷ୍ଟ୍ରନୀତି ନିୟାମକ ନିର୍ଦ୍ଦେଶାବଳୀର ପ୍ରକାରଭେଦ ଉଲ୍ଲେଖ କର ।

ତୁମ ପାଇଁ କାମ :

ତୁମ ବିଚାରରେ ‘ମାନବ ଜୀବନ ଧାରଣ ଲାଗି ଆବଶ୍ୟକ ପଦ୍ଧତି’ ଗୁଡ଼ିକ କ’ଣ ? ସେଗୁଡ଼ିକର ଏକ ଏକ ତାଲିକା ପ୍ରସ୍ତୁତ କର ।